

Porušení výhrady vlastnictví

Jde pouze o civilní delikt nebo vyvstává i trestněprávní odpovědnost – jak na tyto případy nahlíží judikatura?

V právní praxi se často setkáváme s kupními smlouvami obsahujícími tzv. výhradu vlastnictví (§ 601 občanského zákoníku). Strany tímto ujednáním podmiňují převod vlastnického práva kupujícího k prodané věci úplným zaplacením kupní ceny.

Bohužel často je tato doložka sjednávána v případech, kdy je již od počátku zřejmé, že bude těžké, ne-li nemožné, tuto dodržet. Typicky je tomu tak v případech, kdy je zboží dodáváno obchodníkovi pouze za účelem jeho dalšího prodeje. Obchodník pak zboží mnohdy prodá dříve, než uhradí fakturu za jeho nákup dodavateli a někdy ani tu nakonec nezaplatí. Rozličenému dodavateli (prodávajícímu) pak často nezbývá, než se svého nároku na zaplacení nebo vrácení prodané věci, případně určení vlastnického práva k věci, domáhat soudní cestou. Není výjimečné, že nespokojený dodavatel v těchto případech iniciuje i trestní šetření ve snaze domoci se náhrady škody v adhezním řízení. Orgány činné v trestním řízení se v takových případech většinou zabývají otázkou, zda porušením výhrady vlastnictví mohly být naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu, zejména trestného činu zpronevěry.

Jak na tyto případy nahlíží soudní praxe?

Základním předpokladem je platně sjednaní výhrady vlastnictví. Nestačí v těchto případech pouhý odkaz např. na obchodní podmínky prodávajícího, které často tyto výhrady „skryté“ obsahují. Je třeba, aby kupující byl s touto výhradou srozuměn a souhlasil s ní. Bez vědomí a souhlasu kupujícího nelze hovořit o platně sjednané výhradě vlastnictví. V této souvislosti lze poukázat například na usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 31. 1. 2005, sp. zn. 17 Co 15/2004, který konstatoval, že: „Všeobecné obchodní podmínky (§ 273 ObchZ) se stávají součástí smlouvy, jsou-li oběma stranám známy.“ V obdobném duchu judikoval

i Vrchní soud v Praze, který ve svém rozhodnutí ze dne 24. 2. 1998, sp. zn. 5 Cmo 318/97, klade důraz na to, že „v pochybnostech musí ten, kdo se jich dovolává, prokázat, že byly ke smlouvě připojeny, anebo že byly druhé straně známy.“

Nejvyšší soud ČR se před koncem loňského roku zabýval případem, kdy posuzoval otázku, zda kupující byl oprávněn dále prodat zboží, k němuž mu dle sjednané výhrady vlastnictví práva nesevědčilo dosud vlastnické právo z důvodu jeho nezaplacení. Ve svém rozsudku ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4470/2010, judikoval, že „...z výhrady vlastnického práva nevyplývá pro nabyvatele dokonce ani výslovný zákaz zboží dále prodat.“

V této souvislosti se uvedený soud zabýval i otázkou vzniku možné trestněprávní odpovědnosti kupujícího a dovodil, že „...pokud nabyvatel prodal zboží, které mu bylo za účelem jeho dalšího prodeje svěřeno na základě kupní smlouvy, byť v jejím rámci byla sjednána výhrada vlastnického práva, nejednal proti účelu svěřeni a nemohl se proto dopustit trestného činu zpronevěry.“

Jiné rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 5. 2011, č. j. 7 Tdo 561/2011-19 řešilo případ, kdy kupující věc, k níž nedisponoval vlastnickým právem z důvodu sjednané výhrady vlastnictví, dále prodal a ze získaných prostředků neuhradil kupní cenu prodávajícímu. Ani takové jednání soud však neshledal samo o sobě jako trestné a konstatoval, že: „Nezaplacení kupní ceny není dostatečným důvodem k posouzení jednání jako trestný čin zpronevěry, jestliže chybí naplnění znaku přisvojení si cizí věci. Samotné nesplnění uvedeného závazku z kupní smlouvy nezakládá trestní odpovědnost.“

Ke vzniku případné trestněprávní odpovědnosti při porušení sjednané výhrady vlastnictví je zapotřebí, kromě faktického svěřeni věci, též naplnění subjektivní stránky. K otázce zavinění u trestného činu zpronevěry se vyjádřil Nejvyšší soud ČR např. ve svém usnesení ze dne 20. 6. 2012, č. j. 3 Tdo 992/2011-37, kde uvedl, že: „K závěru o úmyslném zavinění u trestného činu zpronevěry podle § 206 tr. zákoníku nepostačuje bez dalšího zjištění, že pachatel odebíral zboží od určitých osob, vůči nimž zachovával lepší platební morálku než vůči poškozené osobě, anebo že disponoval finančními prostředky použitelnými ke splnění svých existujících závazků. Takovou formu zavinění

však nelze dovodit ani z pouhé skutečnosti, že pachatel působil v několika obchodních společnostech, z nichž se některé ocitly v likvidaci či v insolvenčním řízení, nebo byly převedeny na osobu s trestní minulostí, která neměla zájem uskutečňovat předmět jejich podnikání.“

V neposlední řadě u trestných činů, jež mají soukromoprávní základ (typicky u zpronevěry) je vždy třeba se zabývat tím, zda při porušení sjednané výhrady vlastnictví nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle předpisů práva občanského nebo obchodního. Trestní právo je považováno za krajní prostředek ochrany společenských vztahů. Na princip subsidiarity trestní represe a zásadu ultima ratio trestního práva opakovaně poukázal i Ústavní soud. Například v nálezu ze dne 23. 3. 2004, sp. zn. I. ÚS 4/04, judikoval, že: „Trestní právo a trestněprávní kvalifikaci určitého jednání, které má soukromoprávní základ, jako trestného činu je třeba považovat za ultima ratio, tedy za krajní právní prostředek, který má význam především celospolečenský, tj. z hlediska ochrany základních společenských hodnot. V zásadě však nemůže sloužit jako prostředek nahrazující ochranu práv a právních zájmů jednotlivce v oblasti soukromoprávních vztahů, kde závisí především na individuální aktivitě jednotlivce, aby střežil svá práva, jimž má soudní moc poskytovat ochranu... je v právním státě nepřipustné, aby prostředky trestní represe sloužily k uspokojování subjektivních práv soukromoprávní povahy, nejsou-li vedle toho splněny všechny předpoklady vzniku trestněprávní odpovědnosti, resp. nejsou-li tyto předpoklady zcela nepochybnitelně zjištěny.“

Lze tedy shrnout, že podle judikatury porušení platně sjednané výhrady vlastnictví nezakládá bez dalšího vznik trestněprávní odpovědnosti. Spory by v těchto případech měly primárně řešit civilní soudy. ●

JUDr. Zuzana Smítková, Ph.D., advokátka
JUDr. Monika Hrmová, advokátní koncipientka
TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI
 advokátní kancelář, s.r.o.

 TOMAN, DEVÁTÝ & PARTNEŘI
 ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ
 www.justitia.cz